

WEIDVOGELS IN DE HAULERPOLDER 1994-2003

Even ten zuiden van het dorp Haute ligt de Haulerpolder. Dit weidevogelreservaat van Natuurmonumenten wordt sinds 1994 door vrijwilliger Bert Dijkstra geïnventariseerd op alle soorten broedvogels. Recent verscheen van zijn hand een verslag waarin de ontwikkelingen van de broedvogelbevolking in de periode 1994-2003 de revue passeren.

De Haulerpolder is één van de weinige overblijfselen van een complex van beekdalgraslanden langs de Tjonger die van belang zijn voor weidevogels en flora. Natuurmonumenten beheert circa de helft hiervan gericht op botanisch waardevolle vegetaties, de andere helft op weidevogels. Voor de weidevogels worden sloten geschoond, zodat ze niet dichtgroeien met Riet en Isdodden. Ook wordt de grondwaterstand hoog gehouden, tot enkele decimeters onder het maaiveld. Zo nu en dan wordt het gebied bekalkt en bemest met ruwe stalmest. Na 15 juni wordt het gebied gemaaid en vanaf dan wordt een groot gedeelte van de percelen tot in de herfst nabeweid met voornamelijk schapen en jongvee.

De Haulerpolder kent een gevarieerde broedpopulatie van steltlopers. Kievit en Grutto zijn het talrijkst, gevolgd door Tureluur, Watersnip, Scholtekster en Wulp. De totale dichtheid van steltlopers ligt rond de 70 broedparen per 100 hectare. Vandaag de dag zijn er in Zuidoost-Fryslân waarschijnlijk geen andere gebieden die aan deze dichtheid kunnen tippen. Als gevolg van vervuiling daalde het aantal broedparen tussen 1994 en 1999 met bijna 40%. Vooral de Grutto nam af, van 28 paar in 1995 naar 11 in 2000. Door deze sterke afname werd het beheer in de herfst van 2000 aangescherpt. Zo worden sindsdien vervuilde percelen in de wintermaanden bewerkt met een bloter om Pitrus en Rietgras in toom te houden. Hierdoor krijgen de vervuilde percelen weer de kenmerken van grasland. De aantallen van verschillende weidevogels laten hierdoor herstel zien. Zo kwamen in 2003 19 paar Grutto tot broeden. De Kievit was present met 27 paar, het hoogste aantal sinds 1998.

Ondanks een niet al te hoge en sterk variërende dichtheid aan Regenwormen (11,5-66,0 gram per m²) in het reservaat blijkt zich er toch een hoge dichtheid aan Grutto's te kunnen ophouden. Eerst werd gedacht dat de vogels mogelijk buiten de broedpercelen foerageerden, maar enkele langdurige observaties in de voorjaren van 2002 en 2003 leverden geen aanwijzingen op dat Grutto's pendelden voor hun voedsel.

RESEDAWITJE OP DE SCHAOPEDOBBE

Op donderdag 29 juli jl. liep Gerard Bergsma zijn inventarisatieronde op de Schaopedobbe bij Elsloo. Iets ten zuiden van het eerste fort, in een wat ruiger stuk vegetatie waar veel Zandblauwtjes bloeien, vlogen veel dagvlinders, waaronder Bruine - en Kleine vuurvlinders.

Ineens zag Gerard vanuit zijn ooghoeken een fris witte vlinder. In eerste instantie dacht hij aan een Klein geaderd witje. Maar het beest zag er afwijkend uit en bleek warempel een Resedawitje te zijn.

Het Resedawitje leeft in steppeachtige graslanden en op braakliggende akkers. Het is een zogenaamde pioniersoort. De rupsen eten jonge planten van resedasoorten. In Nederland komt de soort tot dusverre alleen voor als incidentele zwerver vanuit Oost-Europa. Mogelijk planten ze zich tijdens invasiejaren wel voort in Nederland. Het verrassende van dit exemplaar was dat het om een volkomen vers en nog gaaf dier ging dat waarschijnlijk nog diezelfde dag uit de pop gekomen en maar hooguit één of twee dagen oud was. Weliswaar is de soort behoorlijk mobiel en kan deze snel vliegen, maar geen honderd kilometer per dag. En dus moet het dier ergens in Noord-Nederland uitgekomen zijn (misschien wel op de Schaopedobbe). Volgens Kars Veling van De Vlinderstichting zijn er dit voorjaar in Nederland enkele waarnemingen gedaan en zou dit een nakomeling kunnen zijn van de eerste generatie. Mogelijk duidt een en ander erop dat het Resedawitje zich aan het hervestigen is in Nederland. Maar opletten of er nog meer exemplaren kunnen worden waargenomen.

Vereniging

Natuurmonumenten

De natte, slappe veenbodem van de Haulerpolder zijn voor grutto'snavels geschikt om zonder al te veel moeite naar voedsel te zoeken. Mogelijk dat de lagere dichtheid aan bodemfauna gecompenseerd wordt door het 'foerageergemak', want de regenwormen zitten hoog in de bodem door de hoge waterstanden en in de slappe bodem is het licht en snel prikken. Natuurlijk is het ook mogelijk dat de Grutto's naast regenwormen ook veel andere prooien verorberden.

In jaren waarin het weidevogelreservaat er ruig bij lag met dichtgegroeide sloten en veel Pitrus en Rietgras in de weiden, weken gruttoparen periodiek uit naar het omliggend agrarische gebied. Dit heeft vervelende consequenties gehad voor het broedsucces. Door de vroege maaidata begin mei zijn Grutto's zonder beschermende maatregelen reddeloos verloren in het agrarisch gebied; vooral jongen worden dan uitgemaaid. In de Haulerpolder, waar veel later gemaaid wordt, zijn de broedresultaten dan ook veel beter. Vooral in 1998 en in 2001-2003 bereikte de soort een goed broedresultaat, omdat toen vrijwel uitsluitend in het Natuurmonumentenreservaat werd gebroed. Zo lag het broedsucces in 2003 op 0,76-0,95 jong per gruttopaar, voldoende om de stand op peil te houden.

Resedawitje

foto: Gerard Bergsma

Helaas lukte het Gerard niet om het door hem waargenomen exemplaar te fotograferen. De vlindersoort is nogal schuw en gaat er meteen vandoor als er iemand in de buurt komt. Ook deze vlinder vertrok snel vliegend en wel in zuidelijke richting over de Schaopedobbe. Bovenstaande foto van een Resedawitje is vorig jaar door Gerard gemaakt in de Zuid-Franse Alpen.

Sietske Rintjema
It Fryske Gea, Afd. Planning & Onderzoek

DE HOLLUMER KWELDER, BIJZONDER BROEDGEBIED OM TE BEHOUDEN

staatsbosbeheer

Ten zuiden van het dorp Hollum op Ameland ligt langs de Waddenkust de Hollumer kwelder. De vrij smalle, langgerekte kwelder wordt in de volksmond ook wel 'Westerkwelder' genoemd of 'Vogelpôle' en 'Schelpenpôle'. De kwelder is van grote waarde voor karakteristieke broedvogels van ons Waddengebied, maar door verlagings van de vooroever aan de westzijde van de kwelder is er de laatste jaren sprake van veel afslag, waardoor het waardevolle broedgebied verloren dreigt te gaan. In overleg tussen de technische diensten, waarin het Wetterskip, Rijkswaterstaat en Staatsbosbeheer vertegenwoordigd zijn, is besloten met een creatieve, lowbudget oplossing te komen om de Hollumer kwelder te behouden. Zodoende heeft Staatsbosbeheer boomstammen als houten palen en takken als rjshout uit het Ameland bos gewonnen. In samenwerking met het Wetterskip en Rijkswaterstaat is hiervan een dam gemaakt, waarmee de afslag geremd wordt en de Hollumer kwelder zich mogelijk in oostelijke richting weet uit te breiden.

In samenwerking met de vogelwacht Hollum-Ballum inventariseert Staatsbosbeheer de broedvogels op de Hollumer kwelder. Daarmee werden de afgelopen jaren kolonies van soorten als Stormmeeuw, Grote stern, Noordse stern en Visdiefje vastgesteld (tabel 1). Van deze kolonievogels is het vooral de Kokmeeuw die het erg goed doet. De

soort nam toe van 1.750 paren in 1997 naar 5.400 in 2003. De Bontbekplevier en Kluut behoren tot de vaste broedvogels van de Hollumer kwelder en tot voor kort kwamen jaarlijks ook enkele paren van de Strandplevier tot broeden. Mocht de Hollumer kwelder inderdaad in oostelijke richting uitbreiden dan is hervestiging van de Strandplevier mogelijk en zouden soorten als Noordse stern en Visdief wellicht weer in aantal kunnen toenemen.

De Kokmeeuwen op de Hollumer kwelder krijgen extra aandacht. Het gebied is één van de vaste steekproefgebieden in Nederland waar de broedsuccessen van de soorten op de voet gevolgd worden. In tegenstelling tot de Kokmeeuwen in het binnenland doet de kolonie op de Hollumer kwelder het dus goed. Ook de broedsuccessen zijn gemiddeld beter dan die op de vaste wal, zoals ook de Kokmeeuwen op o.a. Griend succesvoller zijn dan die in het binnenland. In 2003 vloog gemiddeld 0,9 jong per paar uit op de Hollumer kwelder. Het beste jaar tot nu toe was 1998 toen 1,7 jong per paar uitvlog.

Terwijl Rijkswaterstaat gaat meten of de opgeworpen dam leidt tot behoud en uitbreiding van de Hollumer kwelder, blijven Staatsbosbeheer en de vogelwacht Hollum-Ballum de aantallen broedvogels monitoren. Duidelijk is al wel dat de Hollumer kwelder als bijzonder broedgebied het behouden meer dan waard is.

Tabel 1. Vastgestelde aantallen broedparen van enkele soorten broedvogels op de Hollumer kwelder in de periode 1997-2003.

Soort	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Scholekster	24	16	28	17	12	15	16
Kluut	5	7	6	4	2	2	2
Bontbekplevier	8	6	4	8	4	4	4
Strandplevier	8	11	6	4	3	0	0
Kluut	5	7	6	4	2	2	2
Kokmeeuw	1.750	1.800	2.300	2.500	3.000	3.700	5.400
Stormmeeuw	3	3	3	3	4	9	6
Grote stern	0	0	0	168	1	0	0
Visdief	62	62	112	53	15	10	14
Noordse stern	200	179	194	125	123	76	57

Jonge Kokmeeuwen

foto: Romke Kleefstra